

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 2 april 1940 kl. 12 m.

*Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 3
i anledning av väckt motion om utredning rörande
åskskydd för landsbygdens behov.*

Motionen.

I en inom riksdagens första kammare väckt, till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion nr 122 hade herrar Persson och Holstenson föreslagit att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om allsidig och förutsättningslös utredning avseende ett för landsbygdens behov lämpligt avpassat, billigt och effektivt åskskydd. Inom andra kammaren har av herr Johansson i Mysinge m. fl. väckts en likalydande motion nr 199. Beträffande motiveringen hänvisas till motionen.

Yttranden.

Över motionen har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat utlåtanden från kommerskollegium, institutet för högspänningsforskning i Uppsala och Svenska brandskyddsföreningen.

Utskottet har härjämte satts i tillfälle att taga del av från utskott inom andra kammaren inhämtade utlåtanden över motion II: 199 från socialstyrelsen, lantbruksstyrelsen, Sveriges lantbruksförbund, hushållningssällskapen i Östergötlands, Malmöhus och Hallands län efter hörande av egnahemsnämnderna, R. L. F., Småbrukarnas riksförbund, Lantmännens byggnadsförening i Lund samt ett antal brandstodsbolag och brandförsäkringsföreningar.

Institutet för högspänningsforskning vitsordar uppgiften i motionen, att vårt land är efterblivet i fråga om åskskydd, och framhåller, att dylikt skydd aktualiseras i och med den ökade mekaniseringen av lantbruksdriften. Ett stort antal av de förefintliga åskledarna uppgivas dessutom vara felaktigt utförda. I institutets yttrande redogöres därefter för hur arbetet bedrivs samt att institutet trätt i förbindelse med de försäkringsbolag, hos vilka lantgårdar i huvudsak äro försäkrade, varvid det visat sig nödvändigt att bedriva upplysnings- och propagandaverksamhet för att hos vederbörande försäkringsorganisationer klargöra betydelsen av att frågan om åskskydd för lantgårdar alltmera beaktades. Det har föreslagits, att en intensiv masspropaganda skulle igångsättas för införande av åskledare på lantgårdar, men institutet har avrått från en sådan åtgärd, emedan först måste finnas tillgång till vältränade ingenjörer och tränade yrkesarbetare, vartill kommer, att erfarenheten visat, att på nuvarande stadium det icke vore riktigt att till-

råda en allmänt genomförd normalisering av åskledarmateriel, enär tillräcklig erfarenhet ännu icke vunnits om vilken anläggning, som i olika fall vore den lämpligaste.

Kommerskollegium anför:

Kollegium har haft tillfälle att taga del av de yttranden i föreliggande ärende, som avgivits av Institutet för högspänningsforskning vid Uppsala universitet samt av Landsbygdens ömsesidiga brandförsäkringsbolags förening. I dessa yttranden har bl. a. lämnats en redogörelse över hittills vidtagna åtgärder för befrämjande av åskskyddet på landsbygden. Av redogörelsen framgår, att åtskilligt redan gjorts på detta område genom forskningsarbete, utbildningsverksamhet och propaganda. Även den i motionerna upptagna frågan om åstadkommandet av lämplig åskledarmateriel och dennas förbilligande genom standardisering, central tillverkning och distribution synes vara på god väg mot en tillfredsställande lösning.

Kollegium har för sin del icke något att tillägga till denna redogörelse och vill därför i detta sammanhang endast i korthet beröra den ekonomiska sidan av åskskyddsproblemet på landsbygden.

Det är otvivelaktigt riktigt, att strävandena för ett allmänt införande av åskskydd vid lantgårdar haft att kämpa med svårigheter av ekonomisk art. I åtskilliga fall torde svårigheterna dock mindre bero på oförmåga från landsbygdsbefolkningens sida att anskaffa erforderligt kapital för åskledaranläggningar än på bristande insikt om åskskyddets nytta och ekonomiska betydelse. För befrämjande av åskskyddet på landsbygden torde därför krävas ett fullföljande och intensifiering av den redan påbörjade propaganda- och upplysningsverksamheten.

Kollegium vill erinra om att statsmakterna redan vidtagit åtgärder för att främja åskskyddsverksamheten. Statsverket har nämligen fr. o. m. budgetåret 1938—39 påtagit sig driftkostnaderna för den till högspänningsinstitutet i Uppsala knutna s. k. åskledarekontrollanstalten, i vars uppgifter bl. a. ingår att åstadkomma standardiserad åskledaremateriel och att genom upplysning och propaganda främja åskskyddsverksamheten.

Sammanfattningsvis får kollegium framhålla, att syftet med ifrågavarande motioner torde kunna nås genom ett fullföljande av den samarbetsverksamhet, som redan igångsatts mellan Institutet för högspänningsforskning och brandförsäkringsanstalterna. Något nytt utredningsorgan är därför enligt kollegii mening icke behövt.

Svenska brandskyddsföreningen anför:

Enligt en av professor H. Norinder vid Institutet för högspänningsforskning utförd undersökning kunna de av åskslag orsakade skadorna i Sverige beräknas uppgå till i medeltal omkring en million kronor årligen. Nog-

granna statistiska undersökningar visa att vissa trakter av vårt land äro särskilt utsatta för åskskador. Detta gäller i särskilt hög grad Skåne, sydöstra Småland, Halland och Västergötland.

Brandskyddsföreningen påvisar att åskledare finnas i mycket mindre utsträckning i Sverige än i andra länder, såsom Danmark, Tyskland och särskilt Schleswig-Holstein, där statliga och halvstatliga åtgärder i hög grad bidragit till bättre åskskydd.

Visserligen har i Sverige på senare åren gjorts mycket för förbättring av åskskyddet, men tyvärr hava dessa åtgärder haft relativt ringa resultat.

Föreningen finner det därför önskvärt att åtgärder vidtagas för att få till stånd åskledare särskilt på landsbygden och lämnar därför följande förslag till dylika åtgärder:

1. Alla statliga byggnader och byggnader tillhörande de affärsdrivande verken förses med åskledare. En betydande propaganda skulle ernås, om alla byggnader tillhörande statens järnvägar, vattenfallsstyrelsen, telegrafverket och domänverket försåges med åskledare.

2. Vid beviljandet av egnahemslån föreskrives, att byggnaderna förses med åskledare.

3. Vid beviljande av bidrag till bostadsförbättring för byggnader på landet tages hänsyn till önskvärdheten av att förse byggnaderna med åskledare. Av särskild vikt är det, att ladugårdarna förses med åskledare.

4. I de statligt understödda högre och lägre tekniska läroanstalterna samt vid lantbruks- och folkhögskolor införes undervisning beträffande åskskydd.

5. Vid statligt understödda hantverkskurser för elektriska montörer meddelas teoretisk och praktisk undervisning i utförandet av åskledare.

6. Standardiseringskommissionen bör få i uppdrag att i samråd med högspänningsinstitutet i Uppsala uppgöra standard för åskledaremateriel, särskilt lämpad för lantgårdar. Om möjligt uppläggas centralförråd av den standardiserade materielen.

Utskottet.

Som av kommerskollegii och Institutets för högspänningsforskning vid Uppsala universitet yttranden framgå har åtskilligt redan gjorts för befrämjande av åskskyddet på landsbygden genom forskningsarbete, utbildningsverksamhet och propaganda. Även den i motionen upptagna frågan om åstadkommandet av lämplig åskledarmateriel och dennas förbilligande genom standardisering, central tillverkning och distribution synes vara på god väg mot en tillfredsställande lösning.

Utskottet finner därför i likhet med kommerskollegium att syftet med ifrågasvarande motion torde kunna nås genom ett fullföljande av den sam-

arbetsverksamhet, som redan igångsatts mellan Institutet för högspänningsforskning och brandförsäkringsanstalterna. Vissa förslag till praktiska åtgärder ha även framförts i Svenska brandskyddsföreningens ovan återgivna yttrande. Något nytt utredningsorgan finner utskottet i likhet med kommerskollegium icke behöfvligt.

Även om Institutet för högspänningsforskning finner att åskledaranläggningar med vissa fördelar kunna utnyttjas som beredskapsarbete, då härigenom ett antal ingenjörer och teknici kan finna sysselsättning med projekterings- och övervakningsarbete, medan själva montagearbetet lämpar sig särskilt för yngre arbetskrafter, anser utskottet tiden ännu icke vara inne för igångsättande av sådant arbete i större omfattning, innan den vid institutet pågående försöksverksamheten resulterat i framläggande av pålitligare åskledarmateriel än hittills.

Utskottet får därför hemställa,

att motion I: 122 ej måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 2 april 1940.

På utskottets vägnar:

KARL AUGUST JOHANSON.

Närvarande: Se under utlåtandet nr 2.